

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки

Факультет (інститут) географічний

Кафедра економічної та соціальної географії

СИЛАБУС

вибіркового освітнього компонента

УРБАНІСТИЧНА ГЕОГРАФІЯ

підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Луцьк – 2025

Силабус освітнього компонента «УРБАНІСТИЧНА ГЕОГРАФІЯ» підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Розробник: кандидат географічних наук, доцент Поручинський В. І.

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Ткачук Н. М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії

Протокол № 1 від 27 серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

економічної та соціальної географії:

Погребський Т. Г

I. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма здобуття освіти	<i>A Освіта</i> <i>A4 Середня освіта</i> <i>Середня освіта (Географія)</i> <i>Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти</i>	Вибірковий
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання - 2-ий
		Семестр - 4-ий
ІНДЗ: <u>немає</u>		Лекції – 10 год.
		Практичні (семінарські) - 20 год.
		Самостійна робота – 110 год.
		Консультації – 10 год.
	Форма контролю: залік	

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Викладач	Поручинський Володимир Іванович
Науковий ступінь	Кандидат географічних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Доцент кафедри економічної та соціальної географії
Профайл	https://wiki.vnu.edu.ua/wiki/Поручинський_Володимир_Іванович
Телефон	+3506785477
E-mail	poruchynsky.volodymyr@vnu.edu.ua
Консультації	Очні консультації: 2 академічні години кожної середи 12.00–14.00, аудиторія С-620

III. ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Анотація освітнього компонента

Силабус вибіркового освітнього компонента «Урбаністична географія» складено з урахуванням можливості формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів освіти бакалаврського рівня.

2. Мета і завдання освітнього компонента

Метою викладання освітнього компонента «Урбаністична географія» є формування у здобувачів освіти системних знань і розуміння концептуальних основ територіальної організації населення, закономірностей розміщення і розселення міського населення, теорій урбанізації і територіальної рухомості населення, історію і сучасний стан міського населення у світі та в Україні, особливості міського розселення, організацію виробничої і невиробничої сфери як умови розвитку розселення.

Основними завданнями освітнього компонента є: навчити здобувачів освіти аналізувати територіальну організацію населення; вивчити тенденції і фактори зміни розселення і міграційної рухомості населення; засвоїти основні прийоми прогнозування змін в територіальній організації населення; визначити особливості територіальної організації міського населення у світі, Україні та її регіонах.

3. Soft Skills

- вміння ефективно спілкуватися з людьми;
- здатність співпрацювати з іншими для досягнення спільних цілей;
- здатність розпізнавати, розуміти та керувати емоціями – власними та інших людей;

- вміння генерувати нові ідеї та підходи;
- здатність аналізувати інформацію та приймати обґрунтовані рішення;
- розуміння культурних особливостей, невербальної комунікації та вміння будувати діалог;
- вміння вести за собою, мотивувати та керувати групою;
- вміння дотримуватися дедлайнів, виконувати завдання якісно;
- здатність протидіяти стресам та зберігати спокій в складних ситуаціях;
- здатність до співпереживання, турботи та створення емоційного контакту навіть у віртуальному просторі;
- уміння аналізувати складні процеси, бачити причинно-наслідкові зв'язки та генерувати нестандартні ідеї;
- здатність ефективно справлятися зі стресом, адаптуватися до змін та відновлюватися після складних життєвих ситуацій.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лекції.	Практичні роботи.	Самостійна робота	Консультації	Форма контролю */ Бали
Тема 1. Становлення міст: генезис розвитку міст та міських агломерацій	12	-	2	10	-	ДС/5
Тема 2. Класифікація і типологія міст	14	2	2	10	-	ІРС/5
Тема 3. Основні історичні етапи розвитку міст	14	2	2	10	-	РЗ/5
Тема 4. Міські системи. Моделі урбанізованих систем	14	2	2	10	-	РЗ/5
Тема 5. Міські агломерації	16	2	2	10	2	РЗ/10
Тема 6. Урбанізований район і зона. Мегаполіси	16	2	2	10	2	ІРС/10
Тема 7. Світові (глобальні) міста	14	-	2	10	2	ДС, РЗ/10
Тема 8. Економічні, демографічні та екологічні проблеми міст	12	-	2	10	-	РЗ/10
Тема 9. Концепція сталого міського розвитку	14	-	2	10	2	ДБ/5
Тема 10. Особливості урбанізації в Україні	14	-	2	10	2	ІРС/5
Види підсумкових робіт						Бал
Контрольна робота						Т/30
Всього годин/Балів	150	10	20	110	10	100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач / кейсів, ІНДЗ / ІРС – індивідуальне завдання / індивідуальна робота студента, РМГ – робота в малих групах, МКР / КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання

Завдання самостійної роботи здобувачів вважаються виконаними, якщо вони: здані у визначені терміни; повністю виконані (розкривають тему завдання); не мають логічних і розрахункових помилок.

Тема змістового модуля	Тема для самостійного опрацювання	Види самостійної роботи
Тема 1	Склад і характеристика об'єктів урбаністичної спадщини. Види урбаністичного туризму	Повідомлення, презентація
Тема 2	Міські функції й функціональне зонування території	Повідомлення, презентація
Тема 3	Архітектурна композиція. Форми плану міста.	Повідомлення, презентація
Тема 4	Транспортно-планувальна організація міста	Повідомлення, презентація
Тема 5	Поняття екологічного планування міста	Повідомлення, презентація
Тема 6	Міста Нового часу у Європі: становлення сучасних промисловоторгових міст	Повідомлення, презентація
Тема 7	Важливі міста світу до початку ХХ ст	Повідомлення, презентація
Тема 8	Територіальні основи міської (містобудівельної) політики в країнах світу	Повідомлення, презентація
Тема 9	Середньовікові міста Сходу: арабські, індійські, китайські. Їх відмінності від європейських міст	Повідомлення, презентація
Тема 10	Створення перших міських поселень на Землі	Повідомлення, презентація

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо здобувача освіти

Для одержання високого рейтингу необхідно виконувати наступні умови:

- не пропускати навчальні заняття, не спізнюватися на них та не займатися сторонніми справами на заняттях;
- чітко й вчасно виконувати навчальні завдання та завдання для самостійної роботи;
- виключати мобільний телефон під час занять і під час контролю знань;
- брати участь у контрольних заходах.

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із деканатом та керівником курсу.

Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти;
- об'єктивне оцінювання результатів навчання. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Відповідно до частини 4 статті 42 Закону України «Про освіту» основними видами порушення є: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання, надання здобувачам освіти під час проходження ними оцінювання результатів навчання допомоги чи створення перешкод, не передбачених умовами та/або процедурами проходження такого оцінювання; вплив у будь якій формі (прохання, умовляння, вказівка, погроза, примушування тощо) на педагогічного (науково-педагогічного) працівника з метою здійснення ним необ'єктивного оцінювання результатів навчання.

Академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства.

Роботи, у яких виявлено плагіат, так само як і однакові роботи різних здобувачів освіти, не оцінюються.

Перескладання – забороняється.

Цитування нормативно-правових актів, статистичної інформації під час виконання завдань не вважається плагіатом за умови наявності посилань.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Поточний контроль засвоєння навчального матеріалу за темами освітнього компонента здійснюється під час проведення практичних занять згідно з розкладом.

Якщо здобувач освіти отримав бал за темою освітнього компонента менший за максимальний, він має право лише один раз повторно скласти поточний контроль за темою (усна відповідь та виконання завдань). Зараховується найвищий результат. Скласти поточний контроль за темою можна на консультації у вільний від аудиторних занять час.

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), він має право на консультаціях, а також з використанням ресурсів електронного ОК на платформі Moodle, відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми.

Ліквідація академічної заборгованості здійснюється централізовано для усіх здобувачів освіти у визначений викладачем час. З графіком консультацій можна ознайомитися на кафедрі та на електронному ОК на платформі Moodle. Кінцевий термін перескладання та ліквідації заборгованості обмежується початком заліково-екзаменаційної сесії.

Оцінювання здійснюється відповідно до чинного Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/06/2025.pdf>).

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю результатів виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом освітнього компонента.

Поточна оцінка – це сума балів, які отримує здобувач за:

- поточну роботу з відповідних тем;
- виконання завдань з відповідних тем (під час аудиторного заняття та на платформі електронного ОК Moodle). Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (до -50 %).

Неформальна освіта при викладанні ОК

Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті здійснюється відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки» (https://ed.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/09/2024_.pdf).

Сертифікати участі у майстер-класах (семінарах, курсах тощо) на тематику, яка відповідає темам освітнього компонента, є достатньою підставою для зарахування відповідних тем.

У межах навчального року Університет може визнати результати навчання, набуті в неформальній та/або інформальній освіті, в обсязі не більше як 10 % загального обсягу кредитів, передбачених ОП. На магістерському рівні – не більше ніж 5 кредитів.

Можливість отримати додаткові (бонусні) бали

Здобувачам освіти, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, в олімпіадах, конкурсах студентських наукових робіт тощо й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету.

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час поточного контролю за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силабусом.

Завдання із усіх видів поточного контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів. Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані за контрольну роботу, яка проводиться у формі тестування (максимум – 30 балів) та виконання завдань на практичних роботах (максимум – 70 балів).

До контрольної роботи допускаються здобувачі освіти, які опрацювали весь обсяг теоретичного матеріалу у т.ч. і матеріал самостійно, виконали практичні роботи. Контрольна робота проводиться у вигляді тестування, завдання якого обов'язково включають матеріал, який передбачено до самостійного опрацювання здобувачами освіти.

Семестровий залік виставляється за умови виконання здобувачем освіти завдань, передбачених силабусом освітнього компонента. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми.

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100.

Повторне складання заліку допускається не більше як два рази з кожного освітнього компонента (дисципліни): один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

На залік виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Орієнтовні питання до заліку

1. Предмет, об'єкт та основні завдання урбаністичної географії на сучасному етапі.
2. Еволюція міст: основні етапи розвитку від античного поліса до сучасного мегаполіса.
3. Глобальна урбанізація: сутність, стадії (урбанізація, субурбанізація, контурбанізація, реурбанізація).
4. Поняття «місто»: критерії виділення міст у різних країнах світу (чисельність, функції, густина).

5. Класифікація та типологія міст за чисельністю, генезисом та географічним положенням.
6. Функціональна структура міст: монофункціональні та багатофункціональні центри.
7. Урбаністичні системи розселення: міська агломерація, конурбація, мегалополіс (приклади світового масштабу).
8. Планувальна структура міста: радіальна, лінійна, прямокутна та змішана схеми.
9. Функціональне зонування території міста: селітебна, промислова, рекреаційна та ділова (CBD) зони.
10. Поняття про міський ландшафт: природний каркас та антропогенна забудова.
11. Центральне ділове ядро міста (City): особливості формування та вертикальний розвиток.
12. Сучасна трансформація міського простору: джентрифікація та ревіталізація промислових зон.
13. Демографічні процеси в містах: статево-вікова структура, міграційні потоки та «маятникова» міграція.
14. Соціальна сегрегація в містах: елітні квартали, гетто та трущоби (фавели, бідонвілі).
15. Місто як екосистема: феномен «острова тепла», забруднення повітря та проблема твердих побутових відходів.
16. Транспортна система міста: логістика, мобільність та роль громадського транспорту в сталому розвитку.
17. Поняття про «Smart City» (розумне місто): використання цифрових технологій в управлінні містом.
18. Сталий розвиток міст та концепція «міста для людей» (Urban Design).
19. Особливості історичного формування мережі міст України.
20. Сучасний стан урбанізації в Україні: рівень, динаміка та регіональні відмінності.
21. Найбільші міські агломерації України: склад, межі та проблеми розвитку.
22. Малі та середні міста України: потенціал розвитку та роль у системі розселення

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Освітній компонент оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Не зараховано (необхідне перескладання)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Гавриленко О.П., Шищенко П. Г. Геоєкологічні проблеми України : підручник / О. П. Гавриленко, П. Г. Шищенко. Київ : LAT&K, 2022. 379 с.
2. Геоінженерія мегалополіса: підземна урбаністика : підручник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2024. 660 с.
3. Довідник з відбудови міст. К. : Урбанина, 2023. 400 с.
4. Лаврик О. Д. Основи геоурбаністики: навч. посіб. Житомир: Вид-во ЖДУ імені І. Франка, 2022. 158 с.
5. Поручинський В. І. Курс лекцій «Урбаністична географія. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 79 с
6. Поручинський, В. І., Поручинська І. В., Слащук А. М. Огляд основних екологічних загроз урбанізованого середовища регіонів України. Наукові записки СумДПУ імені А. С.

- Макаренка. Географічні науки: збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка ; Українське географічне товариство, Сумський відділ ; редкол.: Б. М. Нешатаєв (гол. ред.), А. О. Корнус та ін. Суми, 2018. Вип. 9. С. 95–100.
7. Pavlovska T. Urban population of Volyn region: resettlement and dynamics / T. Pavlovska, T. Pohrebskyi, G. Golub, V. Poguchynsky // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: зб. наук. праць. Х.: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2019. Сер. «Геологія–Географія–Екологія». Вип. № 50. С. 148-155.
 8. Урбоекологія : підручник / В. П. Кучерявий. Львів : «Новий Світ-2000», 2025. 460 с.
 9. Чорна В.І., Кацевич В.В. Урбоекологія. Практикум. Навчальний посібник. Дніпро. 2019. 180 с.
 10. Шилова Т. О. Міська екологія: конспект лекцій. Київ: КНУБА, 2023. 148 с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>